

Derleme

SOSYAL ÇALIŞMA VE ÇOCUĞUN İYİLİK HALİ

Social Work and Child Well-Being

İsmet Galip YOLCUOĞLU*

* Dr., Sosyal Çalışmacı, SHÇEK İstanbul Atatürk
Kız Yetiştirme Yurdu Müdürü

ÖZET

Çocuğun iyilik haline ulaşılması, onun ihmalden kötü muameleden uzak ve tam güven içerisinde bulunması anlamına gelmektedir. Bu durum, çocuğun temel gereksinimleri olan, gerektiği şekilde beslenme, desteklenme ve teşvik edilme, cesaretlendirme ve uygun bir sosyal çevrede büyüme ve gelişmesinin olanaklı hale getirilmesini gerektirir. Gelişmiş ülkelerde ebeveynlerin yeterince iyi anne babalık yapabilmeleri için çocuk refahı hizmetleri sunan kurumlar tarafından desteklenmesi, çocukların optimal gelişim olanaklarına sahip olabilmeleri, duygusal doyum sağlayabilmeleri ve sağlıklı, bağımsız bireyler olarak yaşayabilmeleri için neredeyse limitsiz, sınırsız sayılabilecek gereksinim-temelli düzenlemeler bulunmaktadır. Aşağıdaki çalışmada, çocukların iyilik halinin desteklenmesi, sağlıklı bireyler olarak büyüebilmeleri, yaşam kalitelerinin artırılması için sağlanabilecek kaynaklar, zorluklarla baş edebilmeleri konularında sosyal çalışmacının ne tür çalışmalar yapabileceği konuları değerlendirilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Çocuğun iyilik hali, sosyal çalışma, sosyal çalışmacı.

ABSTRACT

Achieving child well-being means that a child is safe from child neglect. This requires that a child's needs are met and that the child be able to grow and develop in an environment that provides consistent nurture, support, and stimulation. In the developed countries there are no limits to what child welfare services can provide; the system should promote standards of good enough parenting that will provide a child with the developmental opportunities and emotional nurture needed to grow into an adult who can live as independently as possible. In this study, the social support concept that is important for the life quality and well-being of children, their resources of support and the types of social work that can be done by social workers in coping with their difficulties have been evaluated.

Key Words: Child Well-being, social work, social worker

GİRİŞ

Ortaçağ Avrupa'sında insanın gelişim evreleri arasında 'çocukluğun', özel olarak korunması gereken bir dönem olduğu düşüncesi henüz ortaya çıkmamıştı. Çocuklar, gündelik yaşamda küçük birer yetişkin olarak yer alırlardı. 17. ve 18. yüzyıllar Avrupa'sında Aydınlanma döneminin etkileri ve Endüstri Devrimiyle birlikte ortaya çıkan burjuva sınıfının öncülük etmesiyle, modern çocukluk anlayışı gelişmeye başlamıştır. Bir yandan ulus devletlerin ortaya çıkışı, bir yandan da teknoloji ve bilimdeki gelişmelerin etkisiyle, 'çocukluk' döneminin ayrı bir gelişim dönemi ve sos-

yal kategori olduğu kabul görmeye başlamıştır. Yeni çocukluk anlayışının tüm toplumsal kesimlere yaygınlaşmasında, çocuğun korunması konusunda ailenin yanı sıra devletin de sorumlulukları olduğu anlayışı etkili olmuştur. Bu yöndeki sosyal politikalar, çocukların korunması konusunda birçok evrensel oluşuma öncülük etmiştir. Hümanist çocukluk anlayışını içeren Avrupa kökenli akım, çocukların refahı konusunda devletin sorumluluk almasını etkilemiştir. 19. yüzyılda devletin, çocukların bir koruyucusu olarak yasa yapma hakkı olduğu düşüncesi, yeni ve radikal bir fikir olarak ortaya çıkmıştır (Postman, 1995: 75).

Yirminci yüzyıl 'çocuk sorunu'nun ağırlıkla tartışıldığı bir dönem olarak, çocuklarla ilgili tüm dünya ölçeğinde en önemli belge olan Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'nin ortaya çıkmasına zemin hazırlayarak çok önemli bir işlev görmüştür. Sözleşmede; çocuğun yaşatılması, korunması, gelişimi bakımından 'aile', öncelikli kurum olarak ele alınmıştır. Çocukların, ailelerinden ayrılmasından mümkün olduğunca kaçınılmalıdır. Sözleşmenin 5. maddesinde, ana-baba sorumlulukları ve çocuğun aileden kopartılmadan, aile içerisinde desteklenmesinin önemine vurgu yapılmaktadır. Ailenin gereksinimlerini karşılamak, ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesini sağlamak, onların haklarını göz ardı etmeksizin iyi birer ana-baba olduklarını kabul etmek ve kapasitelerini güçlendirmek, ÇHS gereğince devletin görevleri arasındadır.

Ancak 21. Yüzyılın ilk çeyreğinde, dünya ölçeğinde insanların bir kısmı refah içerisinde yaşarken, büyük bir bölümünün ise açlık ve sefaletle iç içe yaşamakta olduğu görülmektedir (Şenses,

2001: 13). Modern dünyanın globalleşme rüzgarları, bir taraftan gelişmiş ülkelerin bireylerine daha fazla refah ve zenginlik vaad ederken, yoksul ve az gelişmiş ülkelerin insanların payına bol miktarda açlık ve yoksulluk düşmektedir. Dünyada yoksul ülkelerde var olan bu sosyoekonomik sorunlardan, en çok çocuklar olumsuz etkilenmekte, birçok ailede çocukların temel gereksinimleri karşılanamamaktadır. Bunun bir nedeni küresel ekonomik gelişmelerin bazı ülkeleri daha da fazla yoksullaştırması, bir diğer nedeni de az gelişmiş ülkelerdeki sosyal politikalar ve kamusal hizmetlerin, ailelerin içinde bulunduğu sosyoekonomik yoksunlukları gidermede yetersiz kalmasıdır.

Ülkemizde 1980 sonrası uygulamaya konulan liberal politikalarla, aslında yapısal değişim açısından liberalizm ve piyasa ekonomisine geçiş hamleleri başlatılmıştır. Günümüzde de sürdürülmeye çalışılan ekonomik ve sosyal politikalarla var olan olumsuzlukları, gelir dağılımı bozukluğunu ve yoksulluğu daha da derinleştirmiştir. Kişi başına gelir düzeyinin düşük olduğu bir ekonomik yapıda, gelir dağılımının da bu derece bozuk olması yoksulluğun yaygınlaşması sorununu da beraberinde getirmiştir. Günümüz dünyasının yoğun ekonomik sorunları ve karmaşıklığı içinde, Türkiye'de görevlerini yerine getiremeyen aile sayısı artmıştır. Dolayısıyla üyelerinin sosyal, duygusal, fiziksel ve eğitsel gereksinimlerini aile içinde karşılayamayan ailelerin, sorunlarının çözülmesi için bir takım toplumsal hizmetlere olan gereksinimi de daha fazla önem göstermektedir. Bu tür aileler, çeşitli yönlerden desteklenmeye, bazı mesleki yöntem ve tekniklerin uygulanması yoluyla profesyonel yardı-

ma ihtiyaç duymaktadırlar. Ailenin düzenli bir biçimde gelişmesi ve varlığını devam ettirmesi, sorunlarının üzülmesi amacını güden çalışmalarla; çocukların refahına etki eden her husus, aynı zamanda çocuğun yesi bulunduğu bütün grupların, ailenin ve toplumun refahıyla bağlantılı olarak, sosyal çalışmanın ‐aile ve ocuk refahı‐ alanını oluşturmaktadır.

Türkiye’de, 1994 ve arkasından 2000-2001 yıllarında yaşanan ekonomik krizlerle sosyal sorunların artması nedeniyle sosyal durum olumsuz bir görünüm sergilemektedir. İşsizlik oranı, küresel krizlerin ekonomiye yansımasının bir sonucu olarak yüzde 10'lara yükselmiş, bu oran İstanbul gibi metropollerde % 14.0'lere kadar çıkmaktadır. Sosyal güvenlik ve sosyal yardım sistemi, yoksul kesimleri korumakta yetersiz kalmaktadır (DPT, 2000).

Ülkemizde 1960'lı yıllarda toplam nüfusun % 26'sı kentlerde yaşarken, 2004 yılında nüfusun % 60.3' kentlerde yaşamaktadır (TÜİK, 2006). Son kırk yılda, toplam nüfusumuzun % 34'lk kesiminin kırdan kente göç etmiş olmasının, ne kadar önemli sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlar doğurduğu gözler önündedir. Yılların birikimi olan bu süreç, 21. yüzyıl Türkiye'sinin sosyal sorunlarını oluşturmakta ve tüm gündemi işgal etmektedir.

Son on yıllık dönemlerde ülkemizde meydana gelen hızlı toplumsal değişmeler, toplumun kendisi ve kurumlarında meydana gelen değişme olarak tüm toplumsal sistemlere ve bireylerin günlük yaşamlarına olumlu-olumsuz etkileşimleriyle, birçok yönleriyle nüfuz etmektedir. Toplumsal değişme, gelişmeye çok istekli ve bir o kadar da ağır

aksak yol alan ülkemiz sosyal sistemini alt-st etmektedir. Sosyal politikalarındaki zayıflıklar nedeniyle, değişmeyi yönetmek ve sağlıklı bir zemine oturtmak misyonuyla ortaya çıkmış bir meslek olan 'sosyal çalışma', ülkemizde bu değişimi sağlıklı hale getirebilmek ve mracaatlarını güçlendirmekten uzak güçsüz ve yetersiz bir görünümdedir.

Bu hızlı toplumsal değişme dinamiğinden en fazla etkilenen kurum 'aile'dir. Ailenin tam kesin bir tanımı üzerinde uzlaşma olmamasına karşın, Birleşmiş Milletlerce benimsenen tanımı şu şekildedir: ‐aile, toplumdaki en temel birim olarak çok önemli sosyo-ekonomik fonksiyonları bulunan, toplumdaki önemli değişmelere rağmen yeleri için (zellikle çocuklar) duygusal, finansal ve maddi destek sağlayan, aynı zamanda kültürel değerlerin korunması ve aktarılması için de hayati öneme sahip olan bir kurumdur. Ayrıca aile, üyelerine eğitim, bakım, yetiştirme ve destek vererek gelişme için nitelikli insan kaynağı yaratmada çok önemli bir rol oynamaktadır‐ (Birleşmiş Milletler, 1998). Toplumsal yapıda meydana gelen bu temel değişmeler, aile kurumunun da yeniden şekillenmesine, yeniden örgütlenmesine, olumsuzluklardan direkt olarak etkilenmesine neden olmaktadır. Yazılı basının üçüncü sayfa haberlerine bakıldığında, toplum ve bireyler arasındaki olumlu ya da olumsuz karşılıklı etkileşimlerin tampon mekanizması olan 'aile' kurumu açısından, olumsuz sonuçların daha fazla meydana çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim, lkemizdeki boşanma oranları 2000'li yıllardan sonra üç kat artmış olup yılda ortalama 93.000 boşanma vakası (nvi.gov.tr). yaşanmaktadır. Bu aile parçalanmaları yüz binlerle

ifade edilebilecek çocuk nüfusunu tehdit etmektedir.

Sosyal çalışmanın bilgi temelini şekillendiği ekolojik sistem teorisine göre, İnsan, bio-psiko-sosyal boyutu olan kültürel bir varlıktır. Davranışlarıyla çevresini etkilediği gibi aynı zamanda içinde bulunduğu çevresel sistemlerden de etkilenir (Ashman ve Hull, 1999: 15). Bireyin davranışı, biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimi, yaşadığı sosyal çevre içerisinde meydana gelen etkileşimlerin yönüne göre değişmektedir. Bu toplumsal dinamiğin, olumsuz yansımaları olarak sosyal çalışmanın sahasına düşen risk altındaki çocuklar olgusu yukarıda sözü edilen değişimin önemli bir sosyal sorun doğurgusu olarak kendini göstermektedir.

Türkiye'de Çocuğun Durumu

Türkiye'nin 0-18 yaş arası çocuk nüfusu 26 milyon. Yıllık doğum sayısı 1 milyon 400 bindir. Yıllık ortalama nüfus artış hızı 1.9'dur. Nüfus kaydı olmayan 0-4 yaş altı çocuk yüzdesi 26.6. Bebek ölüm oranı binde 37'dir. Koruyucu ailelerle yaşayan çocukların oranı yüzde 1'dir. Türkiye nüfusunun yüzde 36'sı yoksuldur ve bu oranın yüzde 17.5'i yoksulluk sınırının altındadır. Kimsesiz çocuk sayısı 800 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bebek ölümleri şehirlerde yüzde 23.3; nüfusu binin altında olan yerleşim yerlerinde bu oran %49.5'dir. Bebek ölüm hızı açısından bölgesel farklılıklar aşılamaştır. Hiç aşı olmayan çocuk oranı yüzde 4'tür. Türkiye'de her üç çocuktan biri sağlıklı beslenemediği için gelişme ve büyüme bozukluğu içinde büyümektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocuk oranı yüzde

8.8'dir. 7-13 yaş arası okula kayıt olmayan kız yüzdesi 31.9'dur. 7-13 yaş arası okula kayıtlı olmayan erkek çocuk yüzdesi 21.2'dir. Türkiye'de her 5 çocuktan 1'i çalışmaktadır.

Modern çocukluk anlayışına göre, çocukların bakımı ve yetiştirilmesi salt ana-babanın görevi olmayıp çocuğun korunmasında ailenin yanında toplumun da sorumluluğu bulunmaktadır. Sosyal devlet anlayışının geliştiği 20. yüzyılda çocuğun korunması konusunda kamunun rolü daha iyi anlaşılmiş durumdadır (Karataş, 2001).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre, taraf ülkeler tüm çocukların yaşam kalitesinin artırılması, çocuklarla ilgili bilgilerin kayıt altına alınması, özellikle risk altında yaşayan çocuk sayısının belirlenmesi, çocuklarla ilgili iş ve işlemlerin denetlenmesi, ailelere ve tüm çocuklara yönelik asgari gereksinimlerinin karşılanması konusunda yükümlülüklerini yerine getirmek durumundadır.

Ancak sosyal kayıtları da ekonomisi gibi kayıt dışı olan ülkemizde, yoksulluk riski altında olumsuz koşullarda yaşamını sürdürmek zorunda kalan, ebeveyn bakımından yoksun olan milyonlarca çocuğunu bulunduğu da bilinen bir gerçektir.

Çocuğun İyilik Hali

'Çocuğun iyilik hali', gelişmiş toplum olmanın kriterlerinden biri olarak, tüm çocukları kapsaması gereken, 'modern çocukluk paradigması' açısından da ulaşılmaması hedeflenen bir olgudur. Çocukların iyilik halini tehdit eden en önemli sorun yoksulluktur. Yoksulluğun toplumların geleceğiyle ilgili en önemli etkisi, yoksulluğun çocuklar

üzerindeki olumsuz etkileridir. Çocuklar, yoksulluktan direkt olarak ve dolaylı olarak iki şekilde etkilenirler. Direkt olarak, gıda kalitesinde düşme, konut, sağlık-bakım eğitim ve ulaşım olanaklarının eksikliği şeklinde; dolaylı yönden ise olumsuz koşullarla daha fazla baş edecek gücü kalmayarak ekonomik durumları bozulan, düşük ve yetersiz gelirli ebeveynleri vasıtasıyla etkilenmektedirler (Fraser, 2006: 54).

Tüm dünya toplumlarında çocuklarla ilgili esas sorun; ihmal ya da istismara uğrayan ancak sınırsız masumiyetleriyle bunları hiçbir şekilde hak etmeyen çocuklar sorunsalıdır. Tüm çocukların ihmal ve istismardan korunmasında “birincil koruma”, çocuklara yönelik koruma programları geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu programlar, tüm çocukların ve ailelerinin içinde buldukları koşulları iyileştirme, yaşam kalitesini artırma, sosyal risklerin oluşmasını önleme amacını taşımaktadır. Bu amaçla ulaşmak için çocuk koruma politikalarının oluşturulması, eğitim düzeyinin yükseltilmesi, kamu sağlığı programlarının geliştirilmesi, işsizlik oranının düşürülmesi ve ulusal gelirin artırılması zorunludur. Önceki yıllarda sosyal koruma harcamalarının GSMH içindeki payı % 17 seviyesinde olan Yunanistan’da 1998 yılında bu oran % 24’e yükselmiştir (Buğra ve Keyder, 2006: 67). Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, sosyal yardım, konut alanındaki sosyal harcamaların GSMH içindeki payı Türkiye’de % 19 iken, Yunanistan’da % 35, İsveç’te % 53.2 ve A.B.D’de ise % 53.8’dir (World Bank, 2000). Görüldüğü üzere, ülkemizde sosyal alana ayrılan payın halen düşük ve yetersiz olması, ne yazık ki halen sosyal sorunları tetiklemeye devam etmektedir.

Korunması Gereken Çocuklar Olgusu

Korunması gereken çocuklar sorunu her toplumun kendine özgü sosyal ve ekonomik ortamın, ülkedeki mevcut politika uygulamalarının sonucu olan bir sosyal sorun olarak gündeme gelmektedir. Ülkemizde özellikle kırdan kente aşırı göç sonucu ortaya çıkan plansız kentleşme ve kentte nüfus yığılmasının sonucu ortaya çıkan kentsel ortamdaki işsizlik, ailelerdeki sosyal sorunların, aile parçalanmalarının (family breakout) ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Büyük kentlerimizde gördüğümüz, sokaklarda çalışan, mendil satmak için çırpınan, dilencilik yapan, trafik ışıklarında canhıraş bir şekilde araçların camlarını silmeye çalışan, onu yetiştirme sorumluluğu bulunan büyükleri tarafından hırsızlık yaptırılmaya gönderilen çocukların hepsi korunma ihtiyacı olan çocuk silüetleridir. En geniş anlamıyla ‘korunması gereken çocuk’; “temel bakımı, yetiştirilmesi, esirgenmesi ve gözetilmesindeki yetersizlik ve aksama nedeniyle sosyal, fiziksel, ruhsal ve ahlâki yönden sağlıklı bir yetişkin olmasının önünde çeşitli engeller bulunan çocuk”tur (Koşar, 1992: 42).

Modern çocukluk anlayışı 17. ve 18. yüzyıllar Avrupa’sında Aydınlanma döneminin etkileri ve Endüstri Devrimiyle birlikte ortaya çıkan burjuva sınıfının öncülük etmesiyle, gelişmeye başlamıştır. Bu yöndeki sosyal politikalar, çocukların korunması konusunda birçok evrensel oluşuma öncülük etmiştir. Hümanist çocukluk anlayışını içeren Avrupa kökenli akım, çocukların refahı konusunda devletin sorumluluk almasını etkilemiştir (Postman, 1995: 13).

Sosyal çalışma biliminin temellendi-

ği ekolojik sistem kuramının sunduğu yaklaşım açısından, 'korunması gereken çocuklar' sorununu açıklayabilecek bir çerçeve şu şekilde oluşturulabilir: ülkemizde hüküm süren korunması gereken çocuklar sorunu, toplumsal değişme, sosyoekonomik değişmeler, göç, kentleşme, işsizlik ve yoksulluk gibi toplumsal değişmeye yol açan yapısal etmenlerle ailelerin durumu ve özelliklerinin (aile yapısı ve işlevleri vb.) etkileşiminin bir ürünüdür. Toplumsal değişme, göç, kentleşme, işsizlik, ve yoksulluk gibi faktörler hem aileleri etkilemekte hem de onlardan etkilenmektedir. Ailelerin özelliklerinden bir bölümü göç etme, işsiz ya da yoksul olma bir bölümü de ailenin işlevselliğini kaybetmesi, geniş aile desteği ve sosyal destekten yoksul olması gibi değişkenlerdir.

SONUÇ

Sonuç olarak, Çocuklarla ilgili tüm dünya ölçeğinde en önemli belge olan Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'ne göre; ihtiyaç duyan ailelerin gereksinimlerini karşılamak, ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesini sağlamak, onların haklarını göz ardı etmeksizin iyi birer ana-baba olduklarını kabul etmek ve kapasitelerini güçlendirmek, devletin görevleri arasındadır. Ailenin, problemlerini çözebilmesi, ailedeki iletişimin iyi olması, aile üyelerinin rollerini yerine getirmeleri, tüm aile sisteminin genel fonksiyonlarını yerine getirmesi de aynı şekilde hem aile üyeleri için hem de çocuğun iyilik halinin devamı için olmazsa olmaz gereksinimler anlamına gelmektedir. ÇHS'nin 3. madde 1. bendine göre; "çocuğu ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düştündür". Sözleşmede, **her çocuğun**

bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğu kabul edilmektedir (27/1). Tüm çocukların iyilik halinin devamının sağlanmasını savunan ÇHS, Türkiye tarafından 1990 yılında kabul edilmiş, 27 Ocak 1995 tarih, 22184 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 4058 sayılı kanunla onaylanarak ulusal hukuki bir belge haline gelmiştir. Ancak sosyal politika düzenlemeleri, ÇHS'nin tüm çocukların iyilik halini desteklemeye yarayacak enstrümanları içermekten yoksundur. Mesleki bilgi birikimi, mesleki etik çerçevesinde ve güçlü olması gereken bu düzenlemelerle çocuklar ve ailelerin yaşamlarına müdahil olan sosyal çalışma disiplini sorunu kavrayacak, çözebilecek güce kendisi henüz ulaştırılamamıştır. Buradan, sosyal politika üzerinde risk altında yaşayan nüfusu gruplarına yönelik bir toplumsal baskının ve talebin oluşturulması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Dezavantajlı nüfus gruplarını kollamak iddiasıyla ortaya çıkmış olan "sosyal politika", bir ülkede yaşayan tüm bireyler için, bakıma ve korunmaya gereksinimi olan nüfus grupları için koruyucu, güçlendirici, sosyal adaleti ve eşitliği sağlayıcı hizmetlerin bütünü olarak tanımlanabilir. Sosyal politika, sosyal refah sistemlerinin oluşturulması, kapsamlı sosyal hizmetlerin sunulması ve bu yolla sosyal sorunların önlenmesiyle gerçek anlamını bulabilmektedir.

Küreselleşme rüzgarlarının güçlü etkisiyle tüm dünya ölçeğinde olduğu gibi ülkemizde de sosyal devletin, sosyal güvenlik kurumları, devletin ücretsiz sunduğu sosyal hizmetler vb. dezavantajlı bireylerine yönelik olarak kazanımları giderek yok olmakta, ekonominin ulus-devletler tarafından yönetilmesi

ve yönlendirilmesi giderek daha imkansız hale gelmektedir. Ülke ekonomilerinin yönetimi çok uluslu şirketlere geçerek el değiştirmekte, küçülen devlet yapısında da sosyal hizmetlerin ihmal edilmesi ve yetersiz sunumu riski gündeme gelmektedir. Bu durum, özellikle yoksulluk ve yoksunluklar içerisinde yaşamalarını sürdürmeye çalışan çocuklar ve ailelerin daha güç koşullara hazırlıklı olması gerektiği gerçeğini gündeme taşımaktadır. Aile ve çocuklara yönelik sosyal politikadaki mevcut durumda bile önemli yetersizlikler içeren bu negatif değişimler, çocuklar ve ailelere yönelik sosyal hizmet olanaklarının azaltılmasına ve dolayısıyla çocukların sağlıklı ve fonksiyonel bireyler olarak yetişebilmelerinin önünde ciddi engeller oluşmasına neden olmaktadır. Bu şekilde daha da yoksullaşan ve destekten yoksun kalan ailelerde, çözümler hızlanmaktadır. Örneğin, 2000 yılında İstanbul'da 6.546 boşanma meydana gelmiş iken 2006 yılında bu rakam yıllık ortalama 19.000'e ulaşmıştır. Görüleceği üzere sorun, ekonomik politikaları şekillendiren insiyatiflerden kaynaklanmaktadır. Sosyal sorunların gerektiği biçimde ayrıntılı ve 'çözüm odaklı' bir yöntemle ele alınamaması, ailelerin ve dolayısıyla çocuklarının yoksunluklar içerisinde bir yaşam sürmeye çalışmasına yol açmaktadır.

Devletin eğitim, sosyal güvenlik, işsizlik politikaları ve çocukların içinde yaşadıkları ailelerin konumu, en başta beslenme-barınma ve eğitim olanakları, eğitim kalitesi, eğitim görme süresi gibi faktörler üzerindeki etkileri aracılığıyla, yoksulluğun derecesi ve belki daha da önemlisi, nesilden nesile geçerek sürekli hale gelmesi üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır.

Ülkemizde uygulanan sosyal politikalarda, henüz çağdaş anlamda çocuk yardımından, sosyal yardımlardan, ailelere yönelik doğrudan gelir aktarımından yani ailenin bütünlüğünü ve iyilik halini hedefleyen plan, program, proje ve hizmetlerden söz etmek olanaklı değildir. Korunması gereken çocuklar sorununu çözmeye yönelik hizmetleri ve çocuk koruma sistemini değerlendirebilmek için, öncelikle sorunu eleştirel ve bütüncül bir bakış açısı ile ayrıntılı bir şekilde ele almayı gerektirmektedir.

Gelişmekte olan ülke statüsünde bulunan Türkiye'de uzun yıllardır toplumtemelli (koruyucu aile bakımı vb.) çocuk hizmetleri bir türlü geliştirilememiştir. Çocuğun korunmasında 'kurum bakımı' uygulaması her zaman ilk seçenek olarak görülmüştür. Oysa, Yörükoğlu (vd., 1968)'nin, yuva çocukları üzerine yaptıkları bir araştırmada; yuvalarda fiziksel bakımın yeterince sağlanmasına rağmen, anne ya da anne yerini alacak bir kişinin olmayışı sonucu, çocukların beden ve ruh gelişimlerinin geride kaldığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle, korunmaya muhtaç çocuklara yönelik kurum bakımı uygulamasını sürdürmek, çocuğun iyilik halini sağlamaya yönelik bir müdahale değildir. Özellikle 0-6 yaş arası çocuklarda telafisi olanaksız travmalar yarattığı araştırma sonuçlarıyla belirlenen çocukların, hiçbir şekilde kurum bakımına alınmadan, toplum-temelli uygulamalarla koruyucu ailelerin yanına, kendi aile-akrabası yanına ev ortamına yerleştirilmelidir. Ailelerdeki en önemli sorunun yoksulluk olduğu bilinmektedir.

Yoksulluk, ülkemizde halen çok önemli bir risk faktörü olarak rol oynamakta olup Türk-İş'in uzun zamandır aylık olarak gerçekleştirdiği hesaplamalara

göre 2007 yılı itibariyle dört kişilik bir ailenin açlık sınırı 619 TL, yoksulluk sınırı 1.650 TL'dir. (Türk İş, 2008), olarak hesaplanmasına karşın nüfusun neredeyse yarısının bu gelir rakamlarına ulaşamadığı tahmin edilmektedir.

SHÇEK 2007 Yılı Değerlendirme Raporu incelendiğinde, 2000 yılında 2.500 çocuğa sosyal yardım desteği sunularak aile yanında kalmakta iken, 2007 itibariyle bu sayının 25.000 çocuğa yaklaştığı ve çocuk başına aylık ödemenin 70 YTL'den 200 YTL'yi geçen rakamlara ulaştırıldığı göze çarpmaktadır. Ancak tüm çocukların iyilik haline ulaşmak, sadece kurumlara çocuklarını yerleştirmek için müracaat eden ailelerle sınırlı kalmamalıdır. Yoksulluk vb. riskler altında yaşayan milyonlarla ifade edilebilecek çocuk nüfusu gereksinimlerinin karşılanmasını beklemektedir.

Her ülkenin kendi çocuklarıyla ilgili ulaşmayı hayal ettiği en nihai hedef: tüm çocukların "iyilik haline ulaşabilmek" ve çocukların optimal gelişmelerine zemin hazırlayacak olanakları onların ayaklarının altına sermektir. Çocuğun iyilik hali, ihmal ve istismardan uzak ve tam güvende olduğu bir haldir. Bu bağlamda da çocukların iyilik halini hedefleyen gereksinim-temelli hizmetler geliştirilerek, kamu ve özel alandaki sosyal çalışma uygulamalarının etkin bir şekilde entegre olduğu yeniden yapılandırılmış bir "çocuk koruma" çerçevesi, öncelikli bir politika ve acil eylem olarak bir an önce oluşturulmalıdır. Sosyolog Viviana Zeizer (1985)'in "paha biçilemez şey" diye tanımladığı "çocuk" öznesinin, gereken tüm olanaklara kavuşturulması en öncelikli bir toplumsal görev olarak gündeme alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Acar, B. Yüksel ve Acar H. (2002). "Sistem Kuramı- Ekolojik Sistem Kuramı ve Sosyal Hizmet: Temel Kavramlar ve Farklılıklar". *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, H.Ü. SHYO Yayını, Cilt:13, Sayı1, 2002: 29-35.

Aile ve Çocuk Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2001). DPT, Ankara.

Ashman, Kirst K. ve Hull, G. H (1999). "Understanding Generalist Practice". Chicago:Nelson Hall Publisher,

Barker, R. L. (2004). "The Social Work Dictionary". Silver Spring, Md: NASW Press.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Ulusal İlk Rapor, Ankara, 1999.

Child Wel-Being, Child Poverty and Child Policy in Modern Nations (2001). (Eds.) K. Vlemingy and T. M. Smeeding. The Policy Press.

Cunningham, H. (2005). "Children and Childhood in Western Society Since 1500". Pearson, Great Britain.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. (1997). T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yayını, Ankara.

Çocuk Koruma Kanunu. 5395 Sayılı Kanun. 03.07.2005.

DPT (2001). "Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Aile Özel İhtisas Komisyonu Raporu".

Elkind, D. Childrearing and Education in A Changing World. Çev: Emine G. Kapıcı. Değişen Dünyada Çocuk Yetiştirme ve Eğitim. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları. Ankara, 2001, Yayın No:9.

Fass, P. S. (2003). Children and Globalization. *Journal of History*. 36 (4), 963-977. Çeviren: Nihal Ahioğlu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2004, cilt: 37, sayı: 1, ss. 141-155.

Fraser, W. M. (1997). "Risk and Resilience in Childhood an Ecological Perspective". Nasw Press, Washington.

- Fraser, Mark W., Jeffrey M. Jenson (Edit.). (2006). "Social Policy for Children ve Families: A Risk And Resilience Perspective". Sage Publications, California.
- Holland, S. (2004). "Child and Family Assessment in Social Work Practice". Sage Publications
- Holman, A. M. (1983). "Family Assessment: Tools For Understanding and Intervention". Beverly Hills, Ca: Sage.
- Karataş, K. (2001). "Toplumsal Değişme ve Aile". Toplum ve Sosyal Hizmet" Cilt:12, Sayı:2.
- Kongar, E. "Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği". Remzi Kitabevi, 1981.
- Little, M (1997). "The Re-Focussing of Children's Service". N. Parton (Ed.), Child Protection and Family Support. London: Routledge. (pp. 25-38).
- Loman L. A. ve Siegel, L. (2004). "An Evaluation of The Minnesota SDM Family Risk Assessment". St. Louis, Missouri.
- Maluccio, A. N., Pine, B. A. ve Tracy, E. M. (2002). "Social Work Practice with Families and Children". Columbia University Press, New York.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yokoluşu*. (Çev.) K. İnal. Ankara: İmge Kitabevi.
- Ridge, T. (2003). "Childhood Poverty and Social Exclusion. From A Child's Perspective". The Policy Pres.
- Robin, M. (1991). "The Social Construction of Child Abuse and False Allegations". Bridgethampton, New York: The Haworth Press.
- Strand, V. C. (1995). "Single Parents". Encyclopedia of Social Work (Vol. 3, pp. 2157-2164). Washington DC: Nasw Press.
- Şenses, F. (2001). "Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk" İletişim Yayınlar, İst.
- Türkiye'de Çocuğun Durumu. (1989). DPT Yayını, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu İnternet Portalı, 2008.
- Türkiye İstatistik Kurumu İnternet Portalı, 2008.
- Türkiye Nüfus ve Vatandaşlık İdaresi İnternet Portalı, 2008.
- U.S. Department of Health and Human Services (2008). Administration for Children&Families (acf.hhs.gov) Web Sitesi.
- Viviana, A. Z. (1985). "Pricing The Priceless Child: The Changing Social Value of Children". Newyork,
- Yörükoğlu, A. vd. (1968). "Yuva Çocuklarında Ruh ve Beden Gelişmesi Özellikleri". Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi. Ankara:11, 2-3, ss. 70-78.

